

Ο άγιος Νεκτάριος έναντι της παπικής εκκλησίας

Ο καθολικισμός της Ρώμης είναι χειρότερος από τον αθεϊσμό ...
Ο αθεϊσμός κηρύττει μονάχα το μηδέν, ο καθολικισμός, όμως,
προχωρεί πιο πέρα ακόμα, κηρύττει ένα διαστρεβλωμένο Χριστό,
ένα Χριστό αντίθετο του Χριστού.
Κηρύττει τον Αντίχριστο».

Ντοστογιέφσκυ "Ο ηλίθιος", [Δ, 1, VII]

Ο άγιος Νεκτάριος έναντι της παπικής εκκλησίας

Μητροπολίτου πρώην Ζαχουμίου και Ερζεγοβίνης κ. Αθανασίου Γιέβτιτς

Ο άγιος Νεκτάριος, όπως λέει και ο απόστολος Παύλος, ήταν ο ηγούμενος ημών που ορθοτόμησε και κήρυξε τον λόγον της αληθείας. Έχουμε λοιπόν κάθε λόγο να αναθεωρούμε την τελευταία του βίου του και να μιμούμεθα την ορθόδοξο πίστη του, διότι μόνο έτσι θα ορθοτομούμε και εμείς τον λόγον της θεολογίας και θα βαδίζουμε μαζί του και μαζί με όλους τους άλλους αγίους. [...]

Ο άγιος Νεκτάριος είχε ήδη αρχίσει να γράφει το έργο *Μελέτη ιστορική περί των αιτίων του Σχίσματος* από το 1895 όταν ο πάπας Πίος ο Θ΄ - και αργότερα ο Λέων ο ΙΓ΄ - θέλοντας να συγκαλέσει την πρώτη Βατικάνεια Σύνοδο απηύθυνε μήνυμα στους ανατολικούς πατριάρχες, προκειμένου να προσέλθουν στην συνία και ενωθούν με την παπική Εκκλησία, που σημαίνει βασικά να υποταγούν σ' αυτόν, τον πάπαν Ρώμης. Οι Πατριάρχες της Ανατολής απήντησαν με τη γνωστή Επιστολή που θα 'πρεπε και σήμερα να διαβάζεται. Ο άγιός μας, λοιπόν, άρχισε να δημοσιεύει τη μελέτη του στον Ιερό Σύνδεσμο, που μόλις το 1912 βγήκε ο πρώτος τόμος και αργότερα ο δεύτερος. Δύο χρόνια πριν είχε αλληλογραφήσει με τον ηγούμενο της Ιεράς Μονής Κρυπτοφέρρη, Μελέτιο Zesonis, που, νομίζω, πρέπει να ήταν ένας **Έλληνας Ουνίτης** που ήθελε να εκδώσει ένα περιοδικό το *Roma e l' Oriente*, το οποίο αποσκοπούσε στη **«θεάρεστον ένωσην της Ανατολικής Ελληνικής Εκκλησίας μετά της Δυτικής Ρωμαϊκής»**, όπως λέει ο άγιος στο γράμμα του. [...]

Στο γράμμα του όμως ο άγιος Νεκτάριος λέει και τα εξής: *«...επέστη ο καιρός της συνδιαλλαγής και της ενώσεως και της από κοινού ενεργείας κατά των παντοίων πολεμίων της Μιας, Αγίας, Καθολικής Αποστολικής Εκκλησίας. Αλλά φρονώ, ότι προς επίτευξιν του επιζητούμενου σκοπού πρέπει πρωτίστως να γίνωσι συνεννοήσεις ουχί δι' επιστολών, αλλά δια λόγου προφορικού»*, δηλαδή διαλόγου και παραπέμπει στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο θα διατυπώσει τις αρχές για να διεξαχθεί η παραπέρα συζήτηση.

Σπουδαία είναι η παρατήρηση στο τέλος του γράμματος. Την αντιγράφω: «...**μάλιστα πολλοί δυνατοί μεν εισι λέγειν και γράφειν, αλλ' ου δια τούτο αρμόδιοι [...]** Φρονώ, ότι περί του ζητήματος τούτου δύνανται να γράψωσι μόνον οι μελετήσαντες αυτό ιστορικώς, κριτικώς και μετά πόθου και ειλικρινείας εργασθέντες εις την ανεύρεσιν των αληθών αιτίων του Σχίσματος».

Μέσα από το βιβλίο του, την ιστορική μελέτη του, φαίνεται ότι ο άγιος διαθέτει αυτά τα προσόντα. Μου κάνει εντύπωση πως **μελέτησε** τόσες πηγές και έφτασε σε συμπεράσματα που μόλις στην εποχή μας αρχίζουν να διατυπώνουν μεγάλοι ιστορικοί της Εκκλησίας σε σχέση με την εξέλιξη του Σχίσματος. Ο άγιος ξεκινά από την αρχή, από την εποχή των Αποστόλων και λέει ότι εκεί υπάρχουν οι πρώτες καταβολές της αληθινής οργανώσεως της Εκκλησίας. Εδώ μπορεί κανείς να 'πεί ότι και στους πρώτους αιώνες της Εκκλησίας μάλλον έπαιξαν τον ρόλο τους οι προσωπικές διεκδικήσεις, οι φιλοδοξίες και οι φιλαρχίες ορισμένων επισκόπων της Ρώμης. Παράδειγμα η περίπτωση του πάπα **Βίκτωρος** της Ρώμης (τέλος β' αιώνος), ο οποίος αντέδρασε στην διαίρεση της δικής του επισκοπής, όπως επισημαίνει ο καθηγητής Βλάσιος Φειδάς, επειδή ήρθαν πολλοί χριστιανοί από την Ανατολή με έθιμα της ασιατικής Εκκλησίας να εορτάζουν το Σταυροαναστάσιμο Πάσχα και όχι το αναστάσιμο όπως οι περισσότερες Εκκλησίες και η Ρώμη. Και στη συνέχεια, λέγει ο άγιός μας, υπήρξαν διεκδικήσεις και φιλοδοξίες για το **πρωτείο**, όπως του πάπα αγίου Λέοντος την εποχή της Δ' Οικουμενικής Συνόδου. Σημειώνει ο άγιος γι' αυτόν στο βιβλίο του: «*Αν ένας άγιος φανερώνει φιλοδοξίες για πρωτεία, τι θα κάνουν οι άλλοι;*». [...] Ο άγιος επικαλείται την εκκλησιαστική συνείδηση της πρώτης Εκκλησίας, όπου ο απόστολος Πέτρος δεν είχε πρωτείο ούτε ήταν ιδρυτής της Εκκλησίας της Ρώμης, διότι οι απόστολοι δεν ήσαν επίσκοποι μιας ορισμένης πόλεως - λέει ο άγιος - και επομένως δεν μπορεί η φιλοδοξία των παπών, «*η ηγεμονία και μονοκρατορία*», όπως την ονομάζει, να στηριχθεί στον Πέτρο. «*Εάν τα προσόντα του Πέτρου*», το πρωτείο της εξουσίας, η αξία δηλαδή της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, λέγει ο άγιός μας, «*ήσαν αληθή, το πνεύμα του Ευαγγελίου θα καθίστατο λίαν προβληματικόν και αδιανόητον, διότι θα παρουσίαζε σύγχυσιν εννοιών και σύγκρουσιν αρχών· θα ήτο ακατανόητος η αρχή της ισότητος, και ισότητος μέχρι ταπεινώσεως και η αρχή της ανισότητος, μέχρι ηγεμονίας και υπεροψίας*».

Παραπέμπει δε περαιτέρω ο άγιος στα βιβλία της Κ.Δ. και στον Παύλο και γίνεται αρκετός λόγος για θέματα ενότητας της Εκκλησίας, για κεφαλή, για θεμέλιο της εκκλησίας. «*Η ενότης της Εκκλησίας, λέγει ο άγιος, ουχί εν τω ενιαίω προσώπω ενός των αποστόλων θεμελιούται και εδράζεται, αλλ' εν τω προσώπω του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, ος εστιν η κεφαλή της Εκκλησίας, εν ενί πνεύματι, εν τη μια πίστει, ελπίδι, αγάπη και λατρεία*».

Και πολλά άλλα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε, θα αρκεσθούμε, όμως, στο εξής χωρίον από το **Ιερατικόν Εγκόλπιον** του αγίου Νεκταρίου: «*Περί της εξουσίας και δυνάμεως όλων των Αποστόλων συνάγομεν ότι πάντες οι Απόστολοι είχαν την δύναμιν να συγκροτώσι και εγείρωσιν Εκκλησίας, τελείως κατηρτισμένας, ανεξαρτήτους και αυτοκεφάλους [με την έννοια πλήρως καθολικάς], διο και αι αξιώσεις ας εγείρει η Δυτική Εκκλησία δια το είναι τον επίσκοπον Ρώμης διάδοχον του κορυφαίου των Αποστόλων Πέτρου είναι ανυπόσταται ως αρνούμεναι τοις λοιποίς Αποστόλοις, το τε Αποστολικόν αξίωμα, την δύναμιν και την χάριν του Αγίου Πνεύματος, την χειροτονίαν αυτών ως Αρχιερείς και λειτουργούς των θείων Μυστηρίων της Εκκλησίας [...] πάντες οι επίσκοποι εισιν ισότιμοι προς αλλήλους, ως ίσοι και ως διάδοχοι του ενός Αποστολικού αξιώματος*».

Μεταβαίνει μετά στο θεσμό των **Συνόδων** ως έκφραση ενότητας της Εκκλησίας και των Εκκλησιών που είναι πολύ σημαντικό. Διατυπώνει ο άγιος αυτό που βλέπουμε στη νεώτερη ορθόδοξη θεολογία και εκκλησιολογία. Οι Εκκλησίες που ήσαν όλες πλήρεις και καθολικές, δέχθηκαν από εκούσια αγάπη να υποταγούν στο θεσμό των Συνόδων. Εξυμνεί πολύ τις Συνόδους και παραπέμπει σε κείμενα σαν του Πολυκράτους Εφέσου και την Επιστολή της Συνόδου της Καρθαγένης, το 418, προς τον Κελεστίνο Ρώμης, όπου τονίζεται ότι «*ο Θεός δεν έδωσε μόνο σε μια παροικία [= Εκκλησία] και σε ένα άνθρωπο την Χάρη η το Άγιο Πνεύμα, αλλά σε όλους όσοι πιστεύουν και είναι ενωμένοι στο όνομα του Χριστού και είναι συγκεντρωμένοι εις Σύνοδον*».

Στο έργο του **Αι Οικουμενικά Σύνοδοι της του Χριστού Εκκλησίας**, ο άγιός μας διαπραγματεύεται διεξοδικώς περί των θεοσυλλέκτων Συνόδων της Εκκλησίας, απ' όπου αναφέρουμε μόνον τα εξής· οι Οικουμενικές Σύνοδοι είχαν ως κριτήριο όχι ένα ποντίφηκα, αλλά το Άγιον Πνεύμα και την αλήθεια. [...] Στη συνέχεια μεταβαίνει ο άγιός μας στην περίοδο του αγίου Φωτίου. Για τον **άγιο Φώτιο** ο άγιος έχει γράψει πολλά. Υπήρχε και κάποια παραπλάνηση των ιστορικών ότι και δεύτερο Σχίσμα επήλθε επί Φωτίου και τελικά δεν

αποκαταστάθηκε, ενώ ο άγιος βρίσκει ντοκουμέντα και τα δημοσιεύει πολύ πριν από τον France Onornik ότι ο **Φώτιος** αποκατέστησε την ενότητα της Εκκλησίας, η οποία και συνεχίστηκε μέχρι και την εποχή των Σταυροφόρων. [...]

Τη μεγάλη εξέλιξη του παπισμού βλέπει στη Δύση ο άγιος Νεκτάριος μέσα από τα **Ψευδοδεκριτάλια**, στη Donatio Konstantini, στα **Ψευδοϊσιδώρεια** Δεκκριτάλια και στο «de cretum Gratiaui», τον ια' αιώνα, τα οποία υπερέβησαν κάθε όριο εξελίξεως, διότι ήρθαν να κατοχυρώσουν το ήδη υπέρ-καινοτομηθέν παπικό πρωτείο και τον θεσμό του παπισμού, που είχε μπει στη συνείδηση της Δύσεως, ενώ στην Ανατολή δεν είχαν δώσει τόση σημασία πως αυτό εκαλλιεργείτο.

Στη συνέχεια ο άγιος Νεκτάριος μιλάει για το **παπικό αλάθητο**. Αποδεικνύει ότι ο πάπας κάθε άλλο παρά αλάθητος είναι όπως π.χ. ο επίσκοπος Ρώμης Κάλλιστος τον γ' αιώνα που ήταν Σαβελιανός και υπονομεύει ο κίνδυνος του Σαβελιανισμού και μέχρι σήμερα στο θέμα του Filioque, υπονομεύει ένας «ημισαβελιανισμός», όπως θα 'πεί ο άγιος Φώτιος στην *Μυσταγωγία περί του Αγίου Πνεύματος*. Δηλαδή ένας υπερτονισμός της μιας του Θεού ουσίας σε βάρος των τριών Προσώπων και της Μοναρχίας του Πατρός.

Τον δ' αιώνα έχουμε την περίπτωση του μη αλαθήτου του πάπα **Λιβερίου**, που υπέγραψε αρειανικό [...] Επίσης και την περίπτωση του πάπα Ονωρίου στον ζ' αιώνα, που καταδικάστηκε από την ΣΤ' Οικουμενική Σύνοδο ως αιρετικός μονοθελητής και το παραδέχθηκε και ο διάδοχός του πάπας Λέων ο Β' το 682-683. Επομένως δεν υπάρχουν ούτε θεολογικά ούτε ιστορικά ερείσματα ότι ο πάπας είναι αλάθητος.

Η Σύνοδος του Βατικανού (1870) ετόνισε πολύ το αλάθητο του πάπα σε σημείο να 'πεί ότι ο πάπας και «χωρίς την εκκλησία», «χωρίς τη συμφωνία της», είναι αλάθητος (ex sese, et non ex consensu Ecclesiae). Αν και ο άγιος Νεκτάριος δεν αναφέρει ότι ο πάπας καταργεί την Εκκλησία με τη Σύνοδο του Βατικανού, γράφει ωραιότατα σχόλια στο έργο του *Περί Οικουμενικών Συνόδων*. Είναι χαρακτηριστικό πως στον αγίο μας δεν κυριαρχεί ούτε ζήλος ούτε αδιαφορία. Και στην εποχή μας, σήμερα, πρέπει να προσέξουμε πολύ στο σημείο αυτό να μη καλλιεργείται μία άποψη: ότι μόνον οι ζηλωτές είναι κακοί και δεν έχουν αγάπη. Διότι και οι άλλοι, οι λεγόμενοι **Οικουμενιστές**, δεν έχουν αληθινή αγάπη με το να μιλάνε για αγάπη χωρίς την αγάπη της αληθείας. Η πόλωση αυτή δεν είναι καλή.

Ο άγιος Νεκτάριος τονίζει ότι η **αγάπη** είναι το παν. Δεν φταίνε τα δόγματα. Εάν ένας μισεί τον αιρετικό, φταίνει περισσότερο το πνεύμα του, η τοποθέτησή του. Ο άγιος, χωρίς να καταργεί την αγάπη, θεωρεί την παπική εκκλησιολογία σαν ένα είδος φιλοσοφικού θεσμού, μια φιλοσοφική θεωρία που παραδέχεται τον Θεόν ως Δημιουργό του κόσμου, αλλά όχι και σαν Προνοητή αυτού. Η παπική Εκκλησία θέτει σε δεύτερη μοίρα τον ίδιο τον Χριστόν. Αυτό το έχει τονίσει και ολόκληρη η Ορθόδοξη Εκκλησία μέσα από τις επιστολές των Πατριαρχών της Ανατολής, αλλά έχει τονιστεί και στη Σερβική Θεολογία, στον π. Ιουστίνο Πόποβιτς. Ο πάπας εκτοπίζει την Εκκλησία ως *Σώμα Χριστού* και *Κοινωνία* του Αγίου Πνεύματος, και έρχεται αυτός να κυριαρχήσει, ενώ ο Χριστός βρίσκεται κάπου πίσω και το Άγιον Πνεύμα δεν έχει την κεντρική θεοπρεπή θέση Του. Ο Φλωρόφσκυ έλεγε ότι πράγματι χωλαίνει η εκκλησιολογία της Ρώμης, μα περισσότερο η Χριστολογία τους. Το 'χει γράψει και η μηδαμινότητά μου ότι δεν έχει Χριστοκεντρισμό η ρωμαϊκή θεολογία, έχει περισσότερο Χριστομονισμό, χωλαίνει στη Χριστολογία. Και ο άγιος Νεκτάριος, χωρίς να το λέει επί λέξει, το εννοεί πως το να απωθείται ο Χριστός και να γίνεται ο πάπας αντικαταστάτης του είναι άρνηση του Χριστού ως Απαρχής και Κεφαλής και Ακρογωνιαίου Λίθου της Εκκλησίας, ως Πρωτοτόκου εν πολλοίς αδελφοίς. [...]

Η συντέλεση του **Σχίσματος** έγινε τελικά με την επιβολή των Σταυροφόρων και κυρίως της Δ' Σταυροφορίας, όταν πια με την βία εκτοπίζεται η Ορθόδοξη Ιεραρχία. Γι' αυτό και ο Πέτρος Αντιοχείας τον ια' αιώνα, του οποίου το πνεύμα επαινεί ο άγιος Νεκτάριος, πήγε να ειρηνεύσει τον Κηρουάριο αναφερόμενος μόνον στο πρόβλημα του Filioque και το πρωτείο· και ενώ η Δύση συνέχιζε τη συνοδική παράδοση στην Πίζα, Κωνσταντία και Βασιλεία, η Φλωρεντία έφερε τέρμα σ' αυτά, διότι κατήργησε τη συνοδικότητα και επέβαλε την παπική νοοτροπία. Δεν επικράτησε στη Δύση η συνοδική παράδοση, διότι χαρακτηριστικό των αληθινών Συνόδων είναι όχι μόνον ότι είναι πιστές στις προηγούμενες αλλά και ότι γίνονται δεκτές από την Εκκλησία, από το ζωντανό σώμα του λαού του Θεού. Γράφει ο άγιος Νεκτάριος: «*Το ζήτημα του πρωτείου του πάπα είναι κυρίως ειπείν το ζήτημα του Σχίσματος [...] Εγένετο το σχίσμα ένεκα της απαιτήσεως των παπών της υποταγής της Οικουμενικής Εκκλησίας, της μιας καθολικής και αποστολικής Εκκλησίας, τη επισκοπή της Ρώμης. Εν τούτω δε κείται ο λόγος του Σχίσματος, όστις αληθώς είναι μέγιστος, διότι ανατρέπει το πνεύμα του Ευαγγελίου, και ο*

σπουδαιότερος δογματικός λόγος, διότι είναι άρνησις των αρχών του Ευαγγελίου».

Αποτελεί άρνηση των αρχών του Ευαγγελίου και άρνηση της συνοδικότητας της Εκκλησίας. Ο Χριστός οργάνωσε την Εκκλησία Του και ο πάπας την ανέτρεψε, την έκανε να είναι φτωχή και μονομερής, να είναι μονοκρατορία του. Αποτελεί άρνηση του ίδιου Σώματος της Εκκλησίας, της πνευματοκινήτου πραγματικότητάς της και του Χριστού ως Κέντρου και Κεφαλής της.

Τα κείμενα του αγίου είναι λίαν σημαντικά. Δεν είναι γραμμένα με μίσος, αλλά αποτελούν έκφραση της ίδιας αγάπης και μέριμνας του αγίου Νεκταρίου και προήλθαν από μια σπουδαία μελέτη, από ένα άνθρωπο που ήθελε πραγματικά το διάλογο: «*Δια του δόγματος του αλαθήτου η Δυτική Εκκλησία απώλεσε την πνευματική της ελευθερία, τον στολισμόν της, εκλονίσθη εκ βάθρων, εστερήθη του πλούτου της χάριτος του Αγίου Πνεύματος, της παρουσίας του Χριστού. Και από πνεύματος και ψυχής κατέστη άναυδον σώμα [...] Από καρδίας θλιβόμεθα για την γενομένην αδικίαν τη Εκκλησία και εκ των μυχίων [...] ευχόμεθα να φωτίση το νουν και την καρδίαν του Μακαριωτάτου Ποντίφηκος το Άγιον Πνεύμα, όπως αποδόση τιμή τη Αγία Καθολική Εκκλησία, ό,τι παρ' αυτής αφήρεσεν ως μη ώφειλεν*».

Είναι **μεγάλος ο πόνος του αγίου μας για την πτώση και μη μετάνοια της Ρώμης**. Λέει στο βιβλίο του: «*...όπως έχουν στην πρώτη σειρά το πρωτείο, την εξουσία του Πέτρου, μακάρι να είχαν και στην πρώτη σειρά τη μετάνοια του Πέτρου για να είναι ολόκληρο το Ευαγγέλιο, να είναι πράγματι ευαγγελική η Εκκλησία*».

Ο άγιος Νεκτάριος δεσπόζει σαν παράδειγμα σοβαρού μελετητού, ανθρώπου που δεν έχει μίσος, έχει διάκριση, που πονάει για την **απώλεια της Ρώμης**, που ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς παρομοιάζει με πτώση ελέφαντα, ο οποίος όταν πέσει δεν μπορεί να σηκωθεί μόνος του. Ρητώς αναφέρει πως πρέπει η εμείς να θυσιάσουμε αυτά που έχουμε από τον Χριστό και τους αγίους αποστόλους, η ο πάπας να θυσιάσει αυτό που είναι, τις καινοτομίες στην πίστη που είναι το πρωτείο, το αλάθητο. Ο πάπας - λέει ο άγιος - μας κάνει χάρη, μας προτείνει να μείνουμε με τα δόγματά μας, με τα έθιμά μας με το vitus Bizantium. Με την σκέψη όμως αυτή μας χαρίζει κάτι που δεν έχουμε ανάγκη να μας χαρίσει, ενώ πρέπει να χάσει η Εκκλησία μας, η Αποστολική Εκκλησία του Θεού, την ελευθερίαν της.

Ο άγιος όμως πονάει, διότι δεν μπορεί η Ορθόδοξη Εκκλησία να φύγει από τη βάση της, από τον καθοδηγητή της αληθείας και Παράκλητο της Εκκλησίας, το Πανάγιον Πνεύμα. Κοντά στον άγιο αισθάνεται κανείς σιγουριά. Διότι αυτός βιώνει την αλήθεια της Ορθοδοξίας, γι' αυτό και μπορεί να κάνει το ανάλογο βήμα προς τη Δύση. Αν ήταν στην εποχή μας ο άγιος Νεκτάριος θα μετείχε στους διαλόγους και μάλιστα ενεργά αν και ως ιεράρχης είχε απωθηθεί, και μάλιστα χωρίς να υπάρξει μετάνοια από την πλευρά των διωκτών του.

Φαίνεται η μεγαλοψυχία του αγίου Νεκταρίου έναντι της Ρωμαϊκής Εκκλησίας, αλλά **φτάνει μέχρι του σημείου εκείνου που δεν προδίδει** εκείνα που δεν είναι δικά του, γιατί δεν έχει δικαίωμα να τα προδώσει διότι είναι του Χριστού. Αν το κάνει είναι σαν να προδίδει την ίδια την ελπίδα, τη σωτηρία του κόσμου, που είναι η Αλήθεια του Θεού, η Εκκλησία του Χριστού, η χάρις και αιωνία ζωή του Αγίου Πνεύματος. Με τον παπισμόν, γράφει ο άγιος, «**η Εκκλησία διατρέχει κίνδυνον να αποβή εκ Μιας, Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας, Εκκλησία Ρωμαϊκή η μάλλον παπική, κηρύττουσα ουχί πλέον τα των Αγίων Αποστόλων, αλλά τα των παπών δόγματα**». Και προσθέτει στο τέλος:

«Γένοιτο ο Θεός κριτής μεταξύ ημών και αυτών».